

Motion till riksdagen

1989/90:N293

av Bengt Silfverstrand och Jan Andersson (båda s)
Förbud mot insideraffärer

Handeln på värdepappersmarknaden har vuxit lavinartat under 1980-talet. Utvecklingen på Stockholms fondbörs har varit av den omfattningen att den tilldragit sig stor internationell uppmärksamhet. Nya instrument och nya aktörer har tillkommit.

Ett allt större intresse har knutits till s.k. insideraffärer, dvs. utnyttjandet av förtrolig företagsinformation i samband med värdepappershandel. Att aktiemarknaden är effektiv innebär att kurserna i rimlig grad återspeglar de förväntningar som finns om den framtida resultatutvecklingen. På en effektiv marknad uppstår en efterfrågan på lågt värderade aktier, vilket leder till att kurserna stiger. Omvänt antas högt värderade aktier säljas ut och pressas ner kurserna. För att driva fram den här processen krävs att de aktörer som anser att aktiekurserna är felaktiga har möjlighet att agera. De som är bäst informerade är i regel personer i styrelsen och företagsledningen i de olika företagen. Genom att dessa personer handlar i sina respektive företags aktier medverkar de till att den kunskap de har omvandlas i mer rättvisande aktiekurser.

Det finns emellertid risk för att de personer som sitter i styrelser och företagsledningar missbrukar sitt informationsövertag. Och det kan klart konstateras att just detta missbruk har ökat kraftigt under senare år.

Registrerade insiders äger drygt 5 procent av samtliga aktier i Sverige. Det är en betydande andel och den är större än i något annat land. I de kartläggningar som gjorts över aktieägandet i Sverige svarar enskilda personer för 20–25 procent. Även om en del av de aktier som insiders äger kan ligga på juridiska personer kan man räkna med att de insiders som är skyldiga att rapportera sina innehav till Bankinspektionen är en stor grupp.

Statistik från fondbörsen visar också att aktiehandeln i hälften av de bolag som börsstoppats under 1989 ökade dramatiskt strax före stoppet. För delar av näringslivet har insideraffärerna blivit ett moraliskt dilemma. Efter varje uppmärksam affär med stora företag och banker inblandade har det hetat att näringslivet nu genomgick ett inre moraliskt reningsbad. Men badvattnet har kallnat snabbt. Det tycks inte som de mer eller mindre skandalomsusade "klippen" verkat i avskräckande riktning. Insideraffärerna fortsätter alltså.

Frågan om missbruk av s.k. inside information bör förbjudas eller ej har diskuterats i ca 25 år. Den väcktes på allvar i USA under 1960-talet. Sedan

dess har flertalet länder med väl utvecklade värdepappersmarknader, däribland Sverige, lagstiftat mot sådant missbruk. Men vi har alltså under de senaste åren fått åtskilliga belägg för att lagstiftningen inte varit tillräckligt stringent för att stävja detta missbruk. En hårdare reglering av insiderhandeln i Sverige framstår som ofrånkomlig.

Utredningen "Värdepappersmarknaden i framtiden" (SOU 1989:72), har redovisat en del förtjänstfulla förslag för att begränsa insiderhandeln. Det handlar om vidgat tillämpningsområde vad gäller den personkrets som förbudet skall rikta sig mot, skyldigheten att anmäla innehav, sanktioner mot s.k. otillbörlig kurspåverkan m.m.

Men dessa förslag är sannolikt otillräckliga. Handelsförbudet bör omfatta "alla och envar" när de besitter s.k. inside information. En klar fördel är ju att lagstiftningen kan förenklas om den görs allomfattande. Lagstiftningen bör också klart ange att den omfattar också juridiska personer. Företagsböcker måste kunna utgå också vid missbruk av inside information.

Som ett komplement till brottsmålsprocesser bör öppnas en möjlighet till civilprocesser efter förebild från USA. Det krävs också sannolikt en lagändring som gör det enklare att utdöma skadestånd, dvs. förverka en insiders vinning.

En annan nödvändig förutsättning för att insiderlagstiftningen skall uppfattas som avskräckande är att utredning av misstänkt missbruk sker professionellt. Så är inte fallet i dag i Sverige. En förändring av utredningssystemet efter engelsk förebild skulle sannolikt få positiva konsekvenser. För det första skulle detta innebära att fondbörsen får bättre möjligheter att identifiera vilka som handlat vid ett visst tillfälle. Och för det andra skall fondbörsen eller bankinspektionen ges rätt att tillsätta särskild utredningsman när misstanke föreligger om missbruk av inside information. Utredningsmännen skall äga rätt att kalla personer till förhör och ta del av alla dokument.

Arbetsgivarens ansvar bör precis som i USA klargöras, dvs. han måste se till att de som arbetar med värdepapper är ordentligt informerade om gällande regler.

Slutligen bör också i Sverige övervägas det som redan gäller i "frihetens" land - USA, dvs. samkörning mellan olika databaser, i första hand mellan bankinspektionens databas och de register som finns på Stockholms fondbörs.

När det nu står klart att insideraffärer inte, som det länge hävdades, är "bra för marknaden" och ingalunda några "brott utan offer" framstår behovet av en skyndsam skärpning av lagstiftningen som mycket stort.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av skärpt lagstiftning mot insideraffärer.

Stockholm den 25 januari 1990

Bengt Silfverstrand (s)

Jan Andersson (s)